

SAKSFRAMLEGG

Til:
Fakultetsstyret for HSL-fakultetet

Møtedato:
22.09.2020

Sak:

Forslag om endring av studieplan for mastergradsprogram i nordsamisk som morsmål

Innstilling til vedtak:

Fakultetsstyret ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning anbefaler følgende endringer i studieplanen for Mastergradsprogram i nordsamisk som morsmål:

- *Tittel endres til «Mastergradsprogram i samisk språk- og litteraturvitenskap».*
- *Opptakskrav endres i første avsnitt til «bachelorgrad i nordsamisk som morsmål eller tilsvarende gradsutdanning i et samisk språk».*
- *Innhold og læringsutbyttebeskrivelsen revideres med språklige endringer i teksten fra «nordsamisk som morsmål» til «samisk språk».*

Bakgrunn:

Fakultetsstyret ved HSL-fakultetet vedtok høsten 2018 å opprette mastergradsprogram i nordsamisk som morsmål (sak FS 25/2018, ePhorte 2018/982-12). Da hadde Institutt for språk og kultur allerede studieprogrammet bachelorgrad i nordsamisk som morsmål og et årsstudium i samisk som fremmedspråk. For de fleste mastergradsprogram er det naturlig at de har samme navn som bachelorgradsprogrammet, ettersom mastergrader bygger på bachelorgrad i samme/tilsvarende fagområde. Med dette som bakgrunn fikk det nåværende masterprogrammet sitt navn.

På et av de første programstyremøtene for bachelor- og masterprogram i nordsamisk morsmål, ble det klart at fagmiljøet ønsket å gjøre endringer på mastergradsprogrammet slik at UiT kan utdanne kandidater i alle samiske språk. Instituttledelsen har etter å ha blitt gjort kjent med argumentene fra fagmiljøet, vurdert det slik at det skjedd en misforståelse ved planlegging og godkjenning av masterprogrammet. Fagmiljøet mener studieplanens tittel og opptakskrav har fokus kun på nordsamisk som morsmål, mens innhold og læringsutbytte i studieprogrammet også omfatter andre samiske språk, som sør- og lulesamisk. Derfor blir tittel og opptakskrav for ensidig og gjenspeiler ikke hele det samiske språk- og kulturfeltet.

Bakgrunnen for forslag om å endre tittel og opptakskrav samt revidere tekst er derfor at tittel på og opptakskrav til dagens studieplan samsvarer dårlig både med planens faktiske innhold, med den vitenskapelige tradisjonen innafor samiskfaget (også ved UiT), samt med behovene til de sør- og lulesamiske studentene.

Mastergraden i nordsamisk som morsmål har i dag bachelorgrad i nordsamisk som morsmål som opptakskrav. En mastergrad i samisk vil innebære å endre opptakskravet til bachelor i nordsamisk som morsmål eller annen bachelor i samisk på morsmålsnivå. Da vil man åpne for at studenten har sin bachelorgrad fra andre studiesteder, med en bachelorgrad i sør- eller lulesamisk. En felles samisk mastergrad vil styrke krava til leseferdighet i nordsamisk for de andre studentene, det vil i tilfelle være en positiv sideeffekt. Det vil også gjøre at flere studenter kan søke om opptak til mastergradsstudiet i samisk ved UiT, og det vil være et avgjørende bidrag til å bygge opp høyere utdanning i sør- og lulesamisk.

Tittel på og opptakskrav til dagens studieplan var en utilsiktet konsekvens av ei svært nødvendig reorganisering av bachelorgraden, som for noen år siden ble delt i en bachelorgrad for morsmålsstudenter og et årsstudium for studenter med nordsamisk som fremmedspråk. Denne endringa burde ikke ha fått noen konsekvenser for studieplanen for mastergraden, noe den reelt sett heller ikke har fått. Dagens studieplan er innholdsmessig ei videreføring av tidligere studieplaner i mastergrad (og tidligere hovedfag) i samisk. Faglig sett er dagens mastergrad bygd opp med emner der de faglige problemstillingene er felles for alle samiske språk. Innhold og problemstillinger for de språkfaglige emnene vil være den samme, uavhengig av hvilket samisk språk studenten skriver innafor, som det går fram av emnegjennomgang i vedlegg 1 Mastergradsemner, mastergradsprogram i nordsamisk som morsmål.

Etter hvert som de samiske språka styrker posisjonen sin som vitenskapelige språk, vil kandidater i samisk måtte forholde seg til den vitenskapelige litteraturen på ulike samiske språk. I den situasjonen vil det være direkte skadelig for faget å skille mastergradsstudentene fra hverandre. Spesielt ille vil det være for de sør- og lulesamiske studentene. Sør- og lulesamisk forskning er naturlig nok svært små fagområder, og forskerne innenfor sør- og lulesamisk vil i stadig økende grad være avhengig av å bygge på resultater fra forskning på nordsamisk, eller forskning om samisk i større perspektiv som er publisert på nordsamisk, for å bygge opp sine egne forskingsfelt.

Alle som har avlagt mastergrad eller doktorgrad i sør- eller lulesamisk, har gjort det ved UiT eller andre universiteter som alle tilbyr mastergrader i samiske språk (Universitetet i Umeå, Samisk høgskole), og de har hatt nåværende eller tidligere ansatte ved UiT som veiledere; veiledere som har lest oppgavene på studentenes respektive språk.

Nord universitet tilbyr sørsamisk og lulesamisk grunnskolelærerutdanning. De tilbyr også bachelorutdanning i lulesamisk, men har foreløpig ikke noe slik tilbud for sørsamisk. Pga. manglende studietilbud, har de fått lov til å foreta siderekruttering til samiskkursene i lærerutdanninga, dvs. at studenter kan ta samiskkursene uten å være opptatt som studenter til hele lærerutdanninga. Via lærerutdanninga tilbyr de samisk 1 og 2, både for lule- og sørsamisk (60 stp). Nord universitet planlegger å tilby sørsamisk 3 (tilsvarende 2000-nivå ved UiT) tidligst 2022.

For Nord universitet å kunne tilby masterstudium i lule- og sørsamisk ligger atskillig lenger fram i tid, ikke minst er de avhengige av å kunne rekruttere kompetente vitenskapelige ansatte. En

forutsetning for å kunne gjøre det er at studentene kan ta mastergrad og doktorgrad i samisk ved andre universiteter. Førstelektor Asbjørn Kolberg, som er studieprogramansvarlig for sørsamisk og lulesamisk grunnskolelærerutdanning ved Nord Universitet, gir uttrykk for at det er mulig for sørsamer og lulesamer å ta en mastergrad ved UiT, styrker Nord universitets muligheter for i framtida å kunne tilby egne masterprogrammer. Nord universitet har i dag en ansatt på det sørsamiske (Davik Kroik) og en på det lulesamiske (Sandra Nystø Ráhka) studieprogrammet. Begge er villige til å stille opp som biveiledere. Også Asbjørn Kolberg er positiv til ei slik ordning.

Også for UiT er det problematisk med å innsnevre faget til en mastergrad i nordsamisk. I tillegg til de faglige ulempene skissert ovafor, vil ei slik innsnevring hindre studenter som skriver på nordsamisk i å fokusere på andre samiske språk i sin masteroppgave. Studieprogrammet har f.eks. hatt en student som på nordsamisk har skrevet om aspekt i verbavledninger på kildinsamisk, dette vil være vanskelig innfor dagens studieplan, og legge umotiverte faglige begrensinger på utviklinga av samiskfaget.

Ifølge forskrift for tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning, § 2.2 Krav til studietilbudet (1), skal studiet ha et dekkende navn. Som vist i gjennomgangen av innholdet i de obligatoriske emnene på mastergraden, er tittelen "Mastergrad i samisk språk- og litteraturvitenskap" det navnet som best dekker det reelle innholdet i programmet, slik det går fram av emnebeskrivelsene. Den faglige sammenhengen mellom bachelor- og mastergrad er for samisk som for de andre språkfaga at bachelorgraden gir ei grundig opplæring av den grammatiske strukturen til hvert enkelt språk. På mastergraden skifter fokuset til mer vitenskapelige problemstillinger, der emnene legger mer vekt på teori og metode, faghistorie, språkhistorie og innretting på mastergradsoppgaven.

Instituttet foreslår nå følgende endringer av studieplanen for masterprogram i nordsamisk som morsmål (sak ISK-14/2020, ePhorte 2020/2494-3), se vedlegg 2 Studieplan for mastergradsprogram i samisk språk- og litteraturvitenskap:

- Tittel: Instituttet foreslår å endre tittelen fra «Mastergrad i nordsamisk som morsmål» til «Mastergradsprogram i samisk språk- og litteraturvitenskap». Resterende del av opptakskrav, som minimum snittkarakter på lavere grad, opprettholdes som før.
- Opptakskrav: Instituttet foreslår å endre opptakskravet fra "bachelorgrad i nordsamisk som morsmål" til "bachelorgrad i nordsamisk som morsmål eller tilsvarende gradsutdanning i et samisk språk." I studieplanen står det også en presisering av at det forventes kunnskap i nordsamisk nok til å kunne følge undervisninga, som primært vil være på nordsamisk. Dette har ikke vært presisert tidligere, men det vil være viktig at studentene vet hva de skal forvente. Det er ikke satt noen formelle krav til dette, i og med at det ikke finnes kurs eller læremiddel i nordsamisk for sør- og lulesamiskspråklige. Ansatte innen det samiske fagfeltet vil vurdere å gjøre noe for å fylle dette behovet. Slik situasjonen er ønsker ikke instituttet å sette formelle krav til passiv kunnskap i nordsamisk ut over presisering av undervisningsspråk.
- Innhold og læringsutbyttebeskrivelse: Forslaget inneholder språklige endringer som endring av begrepet "nordsamisk" til "samisk", slik det også sto i studieplanen før utdanningen ble revidert i 2018. Instituttet foreslår også at der det i dagens studieplan står "nordsamisk" endres dette til "samisk språkvitenskap", noe som er en presisering av innholdet i studiet. Det samme gjelder læringsutbyttebeskrivelsen, der forslaget til endring

av studieplan beholder de samme formuleringene som før, bortsett fra at betegnelsen «nordsamisk» er erstattet av «samisk».

Tilknytning til strategi og FNs bærekraftsmål:

Urfolks- og minoriteters rettigheter er et strategisk satsingsområde på alle nivå ved UiT Norges arktiske universitet, og samisk språk og kultur er en viktig del av dette.

De samiske språkene er urfolksspråk. Et av hovedprinsippene i FNs bærekraftsmål er at ingen skal utelates (*Leaving no one behind*). De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres, og urfolk nevnes som eksempel på en av gruppene som skal prioriteres. Det er viktig å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning for alle, samt redusere ulikhet i og mellom land

I NOU 2016: 18 *Hjertespråket – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk* er utvalgets oppgave var å gjennomgå lovverk, tiltak og ordninger for sør-, lule- og nordsamisk språk i Norge. Målet med gjennomgangen var å vurdere og foreslå tiltak for å sikre funksjonelle og likeverdige offentlige tjenester på samisk. Utvalget har lagt vekt på at samiske språk er truede språk, og situasjonen for sør- og lulesamisk er særdeles kritisk. Det trengs flere språkbrukere for at språkene fortsatt skal være levende språk. Utredningen viser at barns språklæring er nøkkelen til vitalisering av samiske språk. Økt bruk og styrking av samiske språk i barnehager og skoler vil være blant de viktigste tiltak. Utvalget har vurdert hvordan moderne teknologi kan være med på å heve språkernes status og gjøre det lettere å tilby et godt tjenestetilbud til samiskspråklige. Utredningen viser at det behov for mer personell med samiskspråklig kompetanse i offentlig tjenesteyting. I mellomtiden må det tilrettelegges i større grad ved hjelp av tilleggstjenester som fjernundervisning i skolen, fjernkonsultasjoner i helse- og omsorgssektoren, tolking og oversetting. Utvalgets målsetning er at foreslåtte lovendringer og tiltak skal bidra til flere samiske språkbrukere og at samiske språk sikres som fremtidige levende språk.

Det samme utvalget mener at det bør etableres bachelor- og mastergradsutdanning for sørsamisk. I påvente av at dette blir etablert ved Nord universitet, som har ansvar for sørsamisk, bør studentene kunne få avlegge mastergrad ved UiT.

Utvalget mener også det er særdeles viktig å styrke og utvikle det språkteknologiske miljøet ved UiT Norges arktiske universitet. Det er behov for å styrke og utvikle talesyntese for sørsamisk og lulesamisk, samt utvikle grammatikkontroll for de samiske språkene. Det kan nevnes at dette er noe som pågår allerede ved instituttet.

Fagmiljø og presisering av ansattes kompetanse i sør- og lulesamisk

Den viktigste kompetansen mastergradsstudiet krever, er kompetanse i å undervise og rettlede på masternivå i problemstillinger knyttet til sør- og lulesamisk. Alle som har master- og doktorgrad i samisk har tatt disse gradene innafor den samme brede forståelsen av "samisk" som blir lagt til grunn i fagmiljøet sitt forslag. Både førsteamanuensis Lene Antonsen og professor Trond Trosterud har publisert vitenskapelige artikler om både nord-, lule- og sørsamisk (jf. vedlegg), i tillegg til publikasjoner med et pansamisk perspektiv. Dette er ikke uvanlig, tilsvarende publikasjonsmønster har for eksempel de fleste professorene i samisk ved de andre universitetene som tilbyr samisk som fag. For oversikt over fagmiljøets størrelse og formelle kompetanse vises det til vedlagte fagmiljøtabell, vedlegg 3. For informasjon om fagmiljøets kompetanse relatert til sør- og lulesamisk: se vedlegg 4.

I forslaget til ny studieplan er det presisert at undervisningsspråket ved mastergraden i hovedsak

vil være nordsamisk. Alle som underviser ved mastergraden på UiT underviser i dag på nordsamisk.

Mastergradsstudentene i samisk vil måtte levere inn eksamensoppgaver, semesteroppgaver og mastergradsoppgave på sine respektive språk. De ansatte ved instituttet vil dermed måtte være i stand til å lese disse tekstene. Dette er praksis allerede i dag: UiT har uteksaminert flere mastergradsstudenter som har skrevet avhandlingene sine på lule- og sørsamisk, og de ansatte har både som veiledere og sensorer lest og evaluert disse avhandlingene.

Økonomi og infrastruktur

De foreslåtte endringene vil ikke føre til merkostnader, og kan gjennomføres innenfor dagens infrastruktur.

Dekanens vurdering:

Dekanen mener instituttet har synliggjort på en god måte hvordan de vil ivareta studenter med ulike samiske morsmål. Ettersom det aldri vil være en stor gruppe studenter med lulesamisk eller sørsamisk morsmål som kommer til å ta utdanningen, er man trygg på at fagmiljøet vil legge til rette på en god måte for aktuelle studenter. Instituttet har gjort grundig rede for fagmiljøets kompetanse i sør- og lulesamisk, og samarbeid med Nord universitet vil styrke fagmiljøet ytterligere. Videre blir studentene opplyst via studieplanen at de må beherske nordsamisk på et visst nivå siden dette er det primære undervisningsspråket. De foreslåtte endringene kan styrke muligheten for å uteksaminere kandidater med lulesamisk eller sørsamisk morsmål. Det kan videre føre til økning i antall studenter på studieprogrammet, og på den måten bidra til å styrke samiske språk. Dette vil være med på å støtte FNs bærekraftsmål og UiTs strategi om å styrke urfolk og deres språk og kultur.

Sonni Olsen
dekan

Lars Aage Rotvold
prodekan

—

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Vedlegg:

- 1) Mastergradsemner, studieplan for mastergradsprogram i nordsamisk som morsmål
- 2) Studieplan for mastergradsprogram i samisk språk- og litteraturvitenskap
- 3) Tabell: samisk fagmiljø mastergrad
- 4) Fagmiljøets kompetanse i problemstillinger relevant for sør- og lulesamisk